

Działanie KROK po KROKU w metodzie projektów

Krok 1. – Określenie tematu

Pracę nad projektem należy rozpocząć od zapoznania się z podstawą programową, wymaganiami egzaminacyjnymi oraz podręcznikami, z których korzystają uczniowie. Trzeba także ustalić, jaką wiedzę przekazać uczniom, do czego ich przekonać, jakie umiejętności w nich rozwinąć oraz w jakie działania mogą zaangażować się młodzi ludzie, aby osiągnąć postawiony przez nauczyciela cel. Warto także przeanalizować założenia programu wychowawczego i profilaktycznego szkoły pod kątem przyszłego projektu.

Niezwykle pomocna w realizacji przedsięwzięcia okazuje się choćby pobieżna diagnoza środowiska, w którym pracuje osoba podejmująca działania projektowe. Projekt bowiem, jako aktywność społeczna, nie funkcjonuje w próżni. Ważnym etapem jest określenie problemów występujących w otaczającej szkołę rzeczywistości oraz ustalenie, co warto spróbować w niej zmienić i jakie nastawienie wobec niej kształtować w młodych ludziach.

W trakcie formułowania tematu projektu przydatna jest też rozmowa z uczniami. Można zapytać, co ich najbardziej porusza, czym się najbardziej martwią, a co sprawia im radość oraz które z tematów omawianych na zajęciach były dla nich najciekawsze. Po uzyskaniu wszystkich niezbędnych informacji należy określić temat, nie tylko związany z treściami zawartymi w podstawie programowej, lecz także zachęcający do rozpoczęcia głębszych poszukiwań.

Krok 2. – Wyznaczenie celów

Przed określeniem, jakie mają być rezultaty przedsięwzięcia, należy uzupełnić własną wiedzę na dany temat i zebrać odpowiednią literaturę, tak aby mieć jak najpełniejszą orientację we wszystkich zagadnieniach podejmowanych w ramach projektu. Pomocne jest także zapisanie problemów, które należy poruszyć, zajmując się danym tematem, oraz sformułowanie pytań, na które uczniowie powinni znać odpowiedź po zakończeniu pracy. Po tym etapie można przystąpić do określenia celów. Najpierw należy ustalić cele ogólne, nazywane strategicznymi. Nie są one zadaniami, a jedynie wyznaczają kierunek, w jakim powinni podążać uczestnicy przedsięwzięcia. Stanowią podstawę celów operacyjnych, czyli zamierzonych osiągnięć. Cele operacyjne powinny określać sposób organizacji zajęć i dawać uczniom wyraźne wskazówki – konkretne informacje, co, jak i kiedy mają wykonać. Kreując te cele, warto posłużyć się zasadą S.M.A.R.T. Powinny one być zatem:

- Specyficzne;
- Mierzalne;
- Ambitne, ale osiągalne;
- Realistyczne;
- Terminowe, czyli określone w czasie.

Akronim, który tworzą pierwsze litery wymienionych określeń, w języku angielskim oznacza „bystry, inteligentny, roztropny”. Oznacza to, że cele mają być:

- **specyficzne**, tzn. precyzyjnie sformułowane, właściwe dla danego obszaru projektowego, dające większą szansę, że się je osiągnie niż cele ogólne. Aby dobrze określić cel operacyjny, trzeba odpowiedzieć na sześć pytań: *Kto? (Kogo chcesz zaangażować?), Co? (Co zamierzasz osiągnąć?), Gdzie? (Gdzie to będzie?), Kiedy? (Jakie będą ramy czasowe?), Jak? (Jakie są wymagania i ograniczenia?), Dlaczego? (Jakie korzyści wynikają z realizacji projektu?)*;
- **mierzalne**, tzn. sformułowane tak, aby można określić, w jakim stopniu je osiągamy. Należy zatem stworzyć kryteria oceny postępu prac. Dobrze jest zatem znaleźć wskaźniki, które pokażą, co zostało zrealizowane. Aby określić, czy cel jest mierzalny, należy zadać pytania: *Jak wiele?, Ile?, W jakim stopniu?, Skąd będę wiedział, że cel został osiągnięty?*. Jednym z wymiennych rezultatów przedsięwzięcia może być zwiększenie kreatywności uczniów. Ocenę stopnia realizacji tego celu umożliwi zapoznanie się z efektami pracy młodych ludzi wykonywanej w ramach projektu, np. z pracami plastycznymi, przedstawieniem, wystawą, zaproponowanymi rozwiązaniami różnych problemów;
- **ambitne** – udział w przedsięwzięciu, które jest oceniane jako banalne czy nieciekawe, nie przynosi satysfakcji. Cele zatem powinny być ambitne, gdyż większe wyzwanie silniej motywuje. Z drugiej strony, muszą być osiągalne dla osób uczestniczących w danym przedsięwzięciu, czyli nie mogą wykraczać poza ich możliwości – intelektualne, fizyczne, finansowe. Mimo że na początku osiągnięcie określonych rezultatów może wydać się zbyt trudne czy nawet niemożliwe, to jeśli wszystkie działania zostaną precyzyjnie zaplanowane, a ramy czasowe dokładnie określone, przedsięwzięcie zakończy się sukcesem. Lista ambitnych, wartościowych celów pozwoli uczestnikom przedsięwzięcia poczuć się silniejszymi i bardziej wartościowymi. Praca nad zrealizowaniem zamierzeń daje poczucie wpływu na rzeczywistość oraz wzmacnia i rozwija osobowość;
- **realistyczne** – planując projekt, należy odpowiedzieć na pytanie, czy możliwa jest realizacja przyjętych założeń oraz jakie warunki muszą być spełnione, aby osiągnąć wyznaczony cel.
- **terminowe** – cały projekt i jego poszczególne etapy powinny mieć wyraźnie określone ramy czasowe. Każdy uczestnik przedsięwzięcia musi wiedzieć, kiedy dokładnie ma rozpocząć i skończyć swoją pracę

Krok 3. – Znalezienie sojuszników i oszacowanie zasobów

Na etapie tym bardzo ważna jest rozmowa na temat projektu z dyrektcją i osobami uczącymi młodych ludzi, którzy mają wziąć udział w przedsięwzięciu. W jej trakcie należy przedstawić swoją propozycję, wskazać możliwe korzyści, zaprezentować wstępny harmonogram, a także zaproponować współpracę i poprosić o wsparcie. Ponadto warto zorientować się, z jakimi instytucjami, organizacjami lub osobami można podjąć współdziałanie.

Kolejnym krokiem jest ustalenie, którzy uczniowie chcieliby zaangażować się w

dodatkowe działania. Należy wyłonić grupę liderów, pomagających nauczycielowi w zarządzaniu projektem. Trzeba także określić, jakie pomoce będą niezbędne na poszczególnych etapach pracy (np. materiały, sprzęt, sale).

Gdy w planie jest skorzystanie z pomocy określonych instytucji, warto zapytać ich przedstawicieli o zgodę na podjęcie współpracy. Jeżeli na terenie szkoły mają odbyć się wydarzenia związane z projektem, należy ustalić ich terminy z dyrekcją i innymi nauczycielami.

Krok 4. – Ustalenie sposobu prezentacji efektów pracy

Jeszcze zanim uczniowie zaczną wykonywać zadania, należy ustalić, w jaki sposób zademonstrują i udokumentują wyniki swojej pracy. Prezentacja rezultatów działań projektowych może przybrać formę np. wystąpienia przed określonym audytorium, prezentacji multimedialnej, pokazu filmu stworzonego przez młodych ludzi, materiałów umieszczonych na szkolnej stronie internetowej, wystawy prac plastycznych czy fotograficznych, inscenizacji, publikacji lub warsztatów. Wybór właściwej formy zależy od charakteru projektu i pomysłowości jego realizatorów. Prezentacja powinna być starannie zaplanowana, jest bowiem świadectwem wykonania trudnych zadań, na których temat osoby zapoznające się z rezultatami projektu mogą mieć niewielką wiedzę. Zatem obraz, który zobaczą widzowie, będzie przesądzał o ich opinii na temat całego przedsięwzięcia.

Krok 5. – Zaprezentowanie wstępnego harmonogramu i uściślenie zadań

W tej fazie przygotowań należy zorganizować spotkanie dla uczniów zainteresowanych udziałem w projekcie lub podzielić się z nimi pomysłem jego realizacji podczas lekcji. Trzeba opisać ideę, określić ramy czasowe, wyjaśnić cele, omówić formę efektów finalnych i sposób ich prezentacji. Opis taki powinien dać uczniom pełen obraz tego, jak będą przebiegać działania. Warto spytać ich o opinię na temat zaprezentowanej koncepcji i zaprosić do omówienia lub stworzenia szczegółowego planu projektu. Młodzi ludzie mogą rozwinąć przedstawione przez nauczyciela pomysły i zaproponować własne. Jeżeli są przyzwyczajeni do tradycyjnych metod pracy, więcej czasu należy poświęcić na wyjaśnienie zasad działania w małych zespołach.

Nauczyciel powinien również określić, jaka będzie jego rola w projekcie, czyli m.in. ustalić z uczniami, kiedy i w jaki sposób będą mogli z się z nim konsultować oraz w jakiej formie będą zdawać relacje z wykonywanych zadań. Należy też zaprezentować zasady oceniania – dotyczy to zarówno oceny częściowej, jak i końcowej. Warto zapisać wszystkie przyjęte ustalenia. Na koniec nauczyciel prosi, aby jeden z uczniów przygotował szczegółowy harmonogram działań, zawierający nazwiska osób odpowiedzialnych za wykonanie poszczególnych zadań. Plan ten powinien być udostępniony wszystkim zainteresowanym realizacją projektu.

Krok 6. – Rozpoczęcie i nadzorowanie działań według harmonogramu

Na tym etapie należy wprowadzić uczniów w plan ewaluacji, czyli systematycznego badania, na ile wartościowe są podejmowane czy inicjowane przez nauczyciela aktywności. Powinno się także podać młodym ludziom zasady udzielania informacji

zwrotnej. Nauczyciel nadzoruje, jakie zadanie wykonują uczniowie i na jakim etapie realizacji projektu się znajdują. W tym celu może umówić się z nimi na cotygodniowe krótkie spotkania, na których będą mieli okazję zdać relację z podjętych działań i ewentualnie poprosić o niezbędne wskazówki.

Krok 7. – Opracowanie narzędzi do oceny projektu

Warto wiedzieć, co sądzą o działaniach odbywających się w ramach projektu jego odbiorcy oraz jak oceniają swój udział osoby w niego zaangażowane. Dzięki temu możliwe jest dokonanie zarówno ewaluacji zewnętrznej, jak i wewnętrznej. Jej wyniki umożliwiają uskutecznianie podejmowanych działań jeszcze w trakcie ich wykonywania oraz systematyczne sprawdzanie, co się udało, a co należałoby zmienić w trakcie realizacji kolejnego przedsięwzięcia. Zatem następnym krokiem podczas działań projektowych powinno być sporządzenie planu ewaluacji i opracowanie narzędzi oceny, czyli np. przygotowanie formularzy ankiet.

Ankieta jest najprostszym i najbardziej popularnym sposobem sprawdzenia opinii na dany temat. Nauczyciel przygotowuje prosty, czytelny oraz łatwy do późniejszego opracowania formularz i prosi o jego wypełnienie uczniów, nauczycieli, dyrekcję, rodziców, ewentualnie – inne współpracujące osoby. Można również przeprowadzać wywiady, zapisywać obserwacje w formie notatek, tworzyć raporty i sprawozdania lub analizować tzw. produkty końcowe projektu. Dzięki tym działaniom możliwe jest systematyczne sprawdzanie, jakie decyzje i posunięcia okazały się słuszne oraz co należałoby zmienić podczas realizacji kolejnego projektu. Wskaźnikiem rozwoju uczniów, dokonującego się w trakcie działań projektowych, są też oceny. Kiedy porównamy oceny młodych ludzi sprzed rozpoczęcia projektu i po jego zakończeniu, otrzymamy obraz ich postępów.

Krok 8. – Promocja projektu

Ważne jest, aby działania podejmowane w trakcie realizacji projektu były widoczne w najbliższym środowisku. Aktywność uczniów ma angażować społeczność lokalną, a praca szkoły powinna zostać zauważona. Warto spróbować dotrzeć do lokalnych mediów i zastanowić się, w jakiej formie zaprezentować rezultaty końcowe pracy młodych ludzi. Można też podjąć współpracę z lokalnymi instytucjami, z których usług korzysta większa liczba osób, np. z ośrodkiem kultury, domem pomocy społecznej, przedszkolami, innymi szkołami, z przedsiębiorstwami czy bankami. Dobrze jest również nawiązać kontakt z organizacjami pozarządowymi.

Krok 9. – Prezentacja projektu

Prezentacja stanowi moment kulminacyjny projektu. Oznacza bowiem przedstawienie innym rezultatów własnej pracy oraz poddanie ich pod ocenę. Prezentacja jest istotna również z tego powodu, że osoby wkładające w pracę dużo wysiłku pragną zauważenia wyników swoich działań i docenienia ich przez innych ludzi. Jeśli ocena okazuje się pozytywna, pojawia się motywacja do podejmowania kolejnych wyzwań.